

Motion till riksdagen

1989/90:U230

av Pär Granstedt m.fl. (c)

Ett kreditinstitut för Östeuropa

Utvecklingen inom de östeuropeiska enpartidiktaturerna har varit omvälvande det senaste året. I flera länder synes en övergång till parlamentarisk demokrati och till marknadsekonomiskt system möjlig. Svårigheterna är emellertid stora och riskerna för bakslag betydande. Det kommunistiska systemet har inte bara inneburit politiskt förtryck och ofrihet, utan också en ekonomisk misshushållning och miljöförstöring av stora mått.

Kommunismens ekonomiska system fungerar mycket dåligt. Övergången till marknadsekonomins institutionella förhållanden får starta från en låg nivå. Det krävs tid innan övergången gått så långt att marknadsekonomi börjar fungera någorlunda tillfredsställande. När så skett kan omfattande ekonomiska uppsving väntas. Detta föregås emellertid av ett skede karakteriserat av det kommunistiska systemets sönderfall och den påbörjade uppbyggnaden av marknadsekonomi. Under detta skede av systemlöshet är inte ekonomisk tillbakagång osannolik. Om en sådan inte kan övervinnas snabbt kan den politiska reformprocessen retardera eller komma i fara.

För de västeuropeiska demokratierna är det angeläget att det inledda reformarbetet kröns med framgång. Därigenom skulle ett mera harmoniskt och i olika avseenden starkare Europa skapas. De västeuropeiska länderna bör följaktligen medverka till att demokratiseringsprocessen blir lyckosam. Härvid kommer både den politiska och den ekonomiska omvandlingen i blickfältet. Centerns syn på dessa frågor utvecklas närmare i en motion om "Ett öppet Europa".

I ekonomiskt avseende bör först uppmärksammas att det inte rör sig om en krets u-länder, även om det för kommunistiska systemet resulterat bl.a. i låg ekonomisk standard. I motsats till vad som vanligen gäller för u-länder i tredje världen finns ingen utbredd analfabetism. Tvärtom finns i det avseendet goda förutsättningar och ett mänskligt kapital som kan frigöras och bli en utvecklingskraft vid systemändring. Det vore en mot de egentliga u-länderna riktad felprioritering att ta medel ur biståndsramen för stöd till de östeuropeiska länderna.

För det andra bör uppmärksammas att det generellt sett inte är brist på kapital eller på investeringar som ligger bakom den negativa ekonomiska utvecklingen. Investeringarna har legat på en jämförelsevis hög nivå. Till följd av systemets ineffektivitet har de inte kunnat utnyttjas på ett framgångsrikt sätt, utan istället medfört en högst besvärande skuldsättning för vissa länder.

Någon förändring i detta avseende är inte att vänta förrän förhållandena ändrats så att investeringarna kan ges marknadsekonomisk förankring. Även om stöd i bidragsform i viss utsträckning är nödvändigt finns det också behov som kan tillgodoses genom andra former av resursöverföring.

Ett av de svåraste problemen för de östeuropeiska länderna är tillgången till konvertibel valuta för inköp i väst. Ett sätt att lösa detta kan vara att ge länderna tillgång till lån i hårdvaluta på förmånliga villkor – som de kan få möjlighet att återbetala i sin egen valuta. Sådana lån skall endast få användas för köp i Sverige av utrustning och tjänster som är av vital betydelse för landets utveckling.

Ett verksamt medel för att underlätta övergången till marknadsekonomi är olika slag av samarbetsprojekt på företagsnivå. Detta kan ske t.ex. genom samägda dotterbolag, s.k. joint venture, men också – och kanske i större utsträckning – genom samarbete i avtalsbunden form. Genom sådana arrangemang kan givetvis en konventionell tekniköverföring till företag i de östeuropeiska länderna ske, men också – och i all synnerhet – överföring av marknadsekonomisk teknik och marknadsekonomiskt tänkande. Ett dilemma och en paradox är att det, ur de östeuropeiska företagens synpunkt, är angeläget att samarbete av detta slag kommer till stånd så snart som möjligt, medan det för t.ex. svenska företag ter sig rimligt att med hänsyn till riskerna avvakta till dess en viss marknadsekonomisk mognad vuxit fram. Detta problem bör kunna lösas genom en reduktion av de svenska företagens risker, vilket kan ske i form av riskdelning medelst lån. Den uppgiften bör anförtros en stiftelse eller ett aktiebolag där grundkapitalet tillskjuts av staten. Därutöver bör upplåning ske på marknaden. Följande riktlinjer bör gälla:

Stiftelse- eller aktiekapitalet bör avvägas så att det motsvarar lägst 10 % av det kapital som lånas. Härigenom kan kapitalet byggas upp successivt. Det kapital som staten tillskjuter skall inte berättiga till avkastning eller utdelning. Eftersom upplåningen är statsgaranterad bör den kunna ske till förmånlig ränta.

Vid utlåning bör tillämpas en ränta som beroende på projektets karaktär skulle kunna varieras mellan gällande diskonto – 5 % och den ränta som tillämpas av Internationella utvecklingsfonden (IDA). Återbetalningstiden bör kunna utsträckas upp till 25 år. Det bör finnas möjligheter att återbetala lånen i lokal valuta. Härigenom stimuleras handeln med Sverige.

Något totalt kapitalbehov kan inte nu anges, eftersom detta är beroende av utvecklingen i de västeuropeiska länderna. Dock bör staten från början tillskjuta ca 100 milj. kr. av budgetmedel. Därutöver skall staten ställa erforderliga garantier till förfogande för att möjliggöra en upplåning på kreditmarknaden till stiftelsen/aktiebolaget om maximalt 650 milj. kr. Utlåningskapaciteten beräknas därmed uppgå till 750 milj. kr. De ändamål som bör stödjas är utvecklingsprojekt med marknadsekonomisk inriktning samt angelägna miljöinvesteringar.

De utvecklingsprojekt som får stödjas skall bedrivas i samarbete mellan svenska företag och företag i östeuropeiska länder. Sådana bör godtas i begränsad omfattning när de är nödvändiga för projektet. Som ett grundläggande villkor för stöd bör gälla att projektet skall medföra en teknisk eller

marknadsmässig förnyelse hos det östeuropeiska företaget. Kostnader för produktutveckling och produktanpassning samt marknadsutveckling och uppbyggnad av marknadsföringskompetens blir följaktligen typiska för projekten. Stödet bör såsom nämnts ges i form av lån. Lånet skall utgå till det svenska företaget med högst 50 % av dess kostnader för projektet. Om någon del av projektet kan täckas av garanti från Exportkreditnämnden bör den delen frånräknas låneunderlaget. Om projektet blir förlustbringande för det svenska företaget bör det beviljade lånet avskrivas i skälighets omfattning.

Med här förordade riktlinjer för verksamheten blir risktagandet relativt högt. Medel bör därför årligen tillskrivas för att täcka ränte- och valutaförluster.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett kreditinstitut i form av stiftelse eller aktiebolag för kreditgivning till företag med verksamhet i Östeuropa enligt i motionen anförda riktlinjer.

Stockholm den 24 januari 1990

Pär Granstedt (c)

Birgitta Hambraeus (c)

Gunhild Bolander (c)

Anders Svärd (c)

Karin Söder (c)

Ingbritt Irhammar (c)

Sven-Olof Petersson (c)

Lennart Brunander (c)

Gunnar Björk (c)

Ingvar Karlsson (c)
i Bengtsfors